

สรุปสาระสำคัญการบรรยาย
“ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
กับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ”

โดย รองศาสตราจารย์ นรนิติ เศรษฐบุตร
เมื่อวันพุธที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐
เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๒.๐๐ น.
ณ ห้องประชุมกระทรวงศึกษาธิการ

เรียน ท่านผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนา ที่เคารพ

วิกฤตการณ์ทางการเมืองประเทศไทย ในช่วงก่อนร่างรัฐธรรมนูญแห่ง -
ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ พบว่าคนไทยมีการแบ่งเป็นฝักฝ่าย เกิดความเห็น
แตกต่างกัน ขาดความสมานฉันท์ รัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นฉบับนี้ เกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์
รัฐประหาร เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ ทั้งนี้ ไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการยึดอำนาจ หาก
เกี่ยวข้องโดยตรงกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ที่
บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๙ “ ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อจัดทำร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วยสมาชิก
ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง...” และมาตรา ๒๙ “ ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่าง
รัฐธรรมนูญ และพิจารณาให้แล้วเสร็จ ตามมาตรา ๒๘ ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันเปิด
ประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรก..... ” การที่รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พุทธศักราช ๒๕๔๙ ได้
บัญญัติไว้ดังกล่าว เป็นผลดีกับประเทศ เพราะหากหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้วเกิด
รัฐธรรมนูญฉบับทหาร โดยไม่มีกระบวนการมีส่วนร่วม ยึดโยงกับประชาชนแล้วจะไม่เกิดผลดีต่อ
ประเทศชาติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ฉบับนี้ มีความเหมาะสม
ที่จะเรียกว่ารัฐธรรมนูญ ฉบับปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ เพราะตลอดกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญ
จนกระทั่ง ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ และกำหนดให้มีการ
เลือกตั้งทั่วไปครั้งแรก ตามรัฐธรรมนูญ ในวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๐ ล้วนอยู่ภายในปี
พุทธศักราช ๒๕๕๐ แม้ว่าในการกำหนดวันเลือกตั้งจะมีบางคนกล่าวว่าเร็วเกินไป ควรกำหนด
ในช่วงต้นปี ๒๕๕๑ ก็ตาม แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่หวังว่าการเลือกตั้งในวันอาทิตย์ที่ ๒๓ ธันวาคม

๒๕๕๐ จะเป็นไปตามกระบวนการที่กำหนด มีการเปลี่ยนแปลงนายกรัฐมนตรี และรัฐบาลอย่างสันติวิธี เช่นเดียวกับการเลือกตั้งทั่วไป และการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลของประเทศออสเตรเลีย การได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญ โดยชอบธรรมและเป็นที่ยอมรับ มีรูปแบบวิธีการ ๓ วิธี ได้แก่

รูปแบบที่ ๑ จากรัฐสภา ซึ่งประกอบด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ซึ่งเป็นสภาจากประชาชน เป็นรูปแบบประชาธิปไตยโดยอ้อม (ตัวแทน)

รูปแบบที่ ๒ จากสภาร่างรัฐธรรมนูญ โดยประชาชนและผู้ทรงคุณวุฒิ เลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

รูปแบบที่ ๓ แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อร่างรัฐธรรมนูญ (ผู้มีความรู้ด้านกฎหมาย) เมื่อได้ร่างรัฐธรรมนูญแล้ว ให้ประชาชนลงประชามติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นรัฐธรรมนูญที่ยกร่างโดยใช้รูปแบบที่ ๓ กล่าวคือ คณะผู้ร่างได้มาโดยการสรรหาทางอ้อม จึงต้องให้ประชาชนลงประชามติเพื่อให้เป็นจุดยึดโยงกับประชาชน นับเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับแรกที่ใช้รูปแบบที่ ๓ ให้ประชาชนลงประชามติ

ประเด็นการลงประชามติ เพื่อรับ – ไม่รับ ร่างรัฐธรรมนูญ ทั้งฉบับ เป็นเรื่องที่ยากมาก เพราะถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญจะเป็นเอกสารสำคัญ เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ แต่โดยปกติวิสัยแล้ว จะมีผู้อ่านรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ ทุกมาตราอย่างจริงจัง น้อยมาก ดังนั้น ผลการลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๐ จำนวนผู้ลงมติจึงอาจจะไม่มีความแตกต่างกับจำนวนผู้ไม่รับร่างรัฐธรรมนูญมากนัก ทั้งนี้เนื่องจาก ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้อ่านรัฐธรรมนูญอย่างละเอียดทั้งฉบับ หากรับร่างรัฐธรรมนูญ เพราะเชื่อว่ามีส่วนดี และต้องการให้บ้านเมืองกลับคืนสู่ภาวะปกติ มีรัฐธรรมนูญ และดำเนินการตามระบอบประชาธิปไตย มีการเลือกตั้ง เพื่อจัดตั้งรัฐบาลตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สำหรับความสำคัญของรัฐธรรมนูญ บางคนกล่าวว่ามันสำคัญ เพราะถ้าสำคัญ ทำไมถึงมีการฉีกรัฐธรรมนูญมาแล้ว ๑๘ ฉบับ แต่อีกฝ่ายที่บอกว่าสำคัญ ก็กล่าวว่า เมื่อฉีกรัฐธรรมนูญแล้ว ทำไมต้องรีบร่างรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญคืออะไร มีผู้ให้ความหมายของรัฐธรรมนูญไว้ว่า

รัฐธรรมนูญ คือ กติกา กำหนดความชอบธรรมแห่งอำนาจ ผู้รู้ได้กล่าวไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๔ ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองว่า “ **กฎหมายธรรมนูญการปกครองแผ่นดินเป็นกฎหมายที่บัญญัติไว้ถึงอำนาจสูงสุด และวิธีการใช้อำนาจ การวางอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ** ” ในคราวบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๖ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ได้กล่าวถึงรัฐธรรมนูญไว้ว่า เป็นระเบียบอำนาจหน้าที่ในการปกครองแผ่นดิน ซึ่งเป็นเพียงกรอบ หากต้องขยายความ อำนาจ/หน้าที่

ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้ให้นิยามว่า “ รัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายที่กำหนดระเบียบอำนาจสูงสุด และความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจ กล่าวถึงเจ้าของอำนาจสูงสุด (หมายถึง พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นพระองค์เดียวผู้ใช้อำนาจสูงสุด) และการแบ่งแยกอำนาจ อธิปไตย

กล่าวโดยสรุป รัฐธรรมนูญ มีบทบาทในการกำหนดหน้าที่ตามอำนาจอธิปไตย (บริหาร นิติบัญญัติ ตุลาการ) และความชอบธรรมแห่งอำนาจ (คือสิ่งที่คนถูกปกครองยอมรับอำนาจผู้ปกครอง) กรณี สหรัฐอเมริกาจะมีความชัดเจนว่า ประชาชนอเมริกันจะรู้ว่าประธานาธิบดีเป็นผู้ปกครอง (ฝ่ายบริหาร) อำนาจนิติบัญญัติอยู่ที่สภา การได้มาซึ่งประธานาธิบดี จะมีการกำหนดวันเลือกตั้งไว้แน่นอนชัดเจนว่าจะมีทุก ๔ ปี (ปีอธิกสุรทิน) และจะเลือกประธานาธิบดีในวันอังคารแรกของเดือนพฤศจิกายนปีนั้น เพราะคนอเมริกันตระหนักถึงหน้าที่ จึงกำหนดวันที่เป็นวันทำงานให้คนไปใช้สิทธิลงคะแนน ในขณะที่ประเทศไทยกำหนดวันเลือกตั้ง ให้ประชาชนไปใช้สิทธิในวันหยุดราชการ (กำหนดวันอาทิตย์) หรือในกรณีของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะว่าประธานาธิบดี มีวาระ ๑ ปี และรัฐบาลเป็นรัฐบาลผสม ๔ พรรค ทำให้ประธานาธิบดีไม่ยึดติดกับอำนาจ เคยมีคำถามว่า ถ้าผู้บัญชาการทหารยึดอำนาจการปกครองจะอย่างไร ได้รับคำตอบว่า ต้องส่งโรงพยาบาลโรคจิต เพราะเป็นวิธีคิดที่ผิดไปจากความชอบธรรม ซึ่งความคิดอย่างนี้จะมีในผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองในประเทศพัฒนาแล้ว เท่านั้น

ในประเทศกำลังพัฒนา รัฐธรรมนูญจะเป็นเอกสารสำคัญ ที่จะใช้เพื่อดูว่า ผู้ปกครอง (นายกรัฐมนตรี) จะมาจากไหน อย่างไร เพราะถ้ารัฐธรรมนูญไม่ระบุไว้ให้ชัดเจน จะมีการนำคนนอกเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรี ดังนั้นกล่าวโดยสรุป รัฐธรรมนูญ จึงเป็นกติกา โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา ประเทศเกิดใหม่ รัฐธรรมนูญจึงเป็นแหล่งอ้างอิงที่มาของอำนาจ ซึ่งโดยหลักการความชอบธรรมในระบอบประชาธิปไตย กล่าวถึงที่มาของอำนาจว่ามาจากสายโลหิต (Monarchy) , หลักนิติธรรม (Legal) เหตุผล (Reason) และบารมี (Charisma)

รัฐธรรมนูญจะกำหนดที่มาของอำนาจ ในส่วนของประเทศไทยกลุ่มที่ผูกขาดอำนาจทางการเมือง คือ “ พรรคการเมือง ” เพราะรัฐธรรมนูญของไทยทุกฉบับกำหนดที่มาของนายกรัฐมนตรีว่ามาจากการเลือกตั้ง ดังนั้น พรรคการเมืองจึงเป็นองค์กรหลักในการกำหนดนายกรัฐมนตรี

การร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

ในการร่างรัฐธรรมนูญ โดยทั่วไปจะต้องรักษาความเป็นประชาธิปไตยให้คงอยู่ ซึ่งในโลกนี้มีรูปแบบประชาธิปไตย ๔ แบบ ได้แก่

แบบอังกฤษ (Parliamentarism) ซึ่งมีสองสภา นายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้ารัฐบาล

แบบอเมริกา (Presidential System) เลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรง

แบบฝรั่งเศส เลือกประธานาธิบดีโดยตรง แล้วสภาเลือกนายกรัฐมนตรีเพื่อตั้งรัฐบาล

แบบสวิตเซอร์แลนด์ เป็นรัฐบาลผสม และประธานาธิบดีเป็นหัวหน้ารัฐบาล

หลักการสำคัญของประชาธิปไตย อยู่ที่การมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งปัจจุบันคือหลักธรรมาภิบาลในสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้ดำเนินการเพื่อรักษาความเป็นประชาธิปไตย ในขณะเดียวกันต้องแก้ไขปัญหาทางการเมืองที่เกิดขึ้น ก่อนหน้า ๓-๔ ปี ให้ได้ก่อน ปัญหาสำคัญคือ รัฐบาลเข้มแข็งเกินไป ซึ่งในสภาพความเป็นจริงรัฐบาลที่อ่อนแอก็จะไม่สามารถบริหารประเทศได้อย่างมีคุณภาพ ดังนั้น รัฐบาลในอนาคตต้องเป็นรัฐบาลที่ถูกรตรวจสอบได้ โจทย์สำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ จึงต้องแก้ปัญหาให้มีระบบการตรวจสอบรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้มีเจตนารมณ์และบัญญัติไว้ให้รัฐสภา , องค์การอิสระ ตรวจสอบรัฐบาลได้ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ดี แต่เมื่อผ่านการเลือกตั้งมา ๒ ครั้งพบว่าประชาชนเริ่มขาดความเชื่อมั่น และไว้วางใจองค์การอิสระไม่ได้ สิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมไทยขณะนั้น คือ พรรคการเมือง (ฝ่ายบริหาร) มีความเข้มแข็ง ในขณะที่ระบบรัฐสภาอ่อนแอ ในมาตรา ๑๐๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้บัญญัติ “ ให้เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียว นับถึงวันรับสมัครเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน ” และกลไกการตรวจสอบ โดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐๐ วรรคสาม “ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติผู้ถูกกล่าวหา จะปฏิบัติหน้าที่ในระหว่างนั้นมีได้ จนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ยกคำร้องดังกล่าว ” ซึ่งทำให้ ป.ป.ช. ไม่สามารถทำหน้าที่ตรวจสอบได้ ๒-๓ ปี รวมทั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) , ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ไม่อาจทำหน้าที่ตรวจสอบได้ ประกอบกับรัฐธรรมนูญได้เปิดช่องให้มีการยุบรวมพรรคได้เมื่อเลือกตั้งแล้ว ซึ่งการรวมพรรคนี้นำให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งขึ้น นอกจากนี้ ได้กำหนดให้ผู้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ต้องจบปริญญาตรี ซึ่งการกำหนดเช่นนี้ไม่สะท้อนภาพของสังคมที่แท้จริง

สิ่งที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจากฉบับปี ๒๕๔๐ อย่างชัดเจน ได้แก่ การดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาลทางการเมือง ซึ่งมีความชัดเจนใน ๓ เรื่อง ได้แก่ ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง , ความโปร่งใส , ความรับผิดชอบ (accountability) ในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนนี้ ต้องการรัฐบาลที่เข้มแข็ง และประชาชนต้องเข้มแข็ง มีสิทธิเสรีภาพและได้รับการคุ้มครอง ซึ่งปรากฏในสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ที่มีการขยายสิทธิ เสรีภาพอย่างเต็มที่ ในประเด็นสำคัญ ๆ อาทิ ประชาชนมีส่วนร่วมในการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย , การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ , การถอดถอนบุคคลตามมาตรา ๒๗๐ ออกจากตำแหน่ง (นายกรัฐมนตรี , รัฐมนตรี , ส.ส. , ส.ว. , ประธานศาลฎีกา , ประธานศาลรัฐธรรมนูญ , ประธานศาลปกครองสูงสุด หรืออัยการสูงสุด)

การกำหนดวิธีการตรวจสอบฝ่ายบริหาร (คณะรัฐมนตรี) ได้บัญญัติไว้ให้มีการตรวจสอบที่เข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ ตามมาตราที่ ๑๕๘ “ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี.....” มาตรา ๑๕๙ “ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในหกของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล.... ” ซึ่งระบบการตรวจสอบนี้จะมีหลายระดับตั้งแต่ การตั้งกระทู้ ญัตติ การอภิปรายทั่วไป การอภิปรายไม่ไว้วางใจ ทั้งนี้การตรวจสอบไม่ได้ทำให้รัฐบาลอ่อนแอ นอกจากนี้ยังได้บัญญัติไว้ในวรรคท้ายของมาตรา ๑๖๔ ว่า “.....ในระหว่างการดำรงตำแหน่ง ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร จะเป็นกรรมการบริหารหรือดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมือง ขณะเดียวกันมิได้ ” การที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้เช่นนี้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบทบาทของประธาน และรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ให้เน้นความเป็นกลางและลดบทบาทในฐานะพรรคการเมือง

ผลจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ในวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ ได้ส่งผลให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (รัฐมนตรี) ในรัฐบาลรักษาการต้องเสียชีวิตไป ๕ ราย เนื่องจากคุณสมบัติของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (ได้แก่ นายสิทธิชัย โภคย์อุดม รมว.ทก. , นางอรนุช โอสธานนท์ รมช.พณ. , นายอารีย์ วงศ์อารยะ รว.มท. , นายประสิทธิ์ ไชวโกลกุล รมต.นร. , นายวัลลภ ไทยเหนือ รมช.สธ.) ซึ่งในประเด็นคุณสมบัติผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหลังการเลือกตั้งทั่วไป วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๐ จะมีส่วนอย่างสำคัญที่จะเข้มงวดกับนักการเมืองมากขึ้น รวมทั้งการแสดงบัญชีทรัพย์สิน หนี้สิน ในส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) , สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ด้วย กล่าวได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นหลักเกณฑ์ในชุดใหม่ แต่เป็นชุดใหม่ที่โปร่งแสงมากขึ้น

ประเด็นร่วมของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และ ๒๕๕๐ ที่เป็นจุดสำคัญ ได้แก่

๑. **ระบบรัฐสภา** เป็นรูปแบบสภาคู่ ประกอบด้วย สมาชิกผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ซึ่งเป็นมาตรฐานของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๗๕

๒. **รูปแบบสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร** ต้องสังกัดพรรคการเมือง ประกอบด้วย ๒ ประเภท ได้แก่ แบบสัดส่วน เดิมเรียกว่าระบบบัญชีรายชื่อ และแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ต้องสังกัดพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียว

๓. **นายกรัฐมนตรี** ต้องมาจากการเลือกตั้ง โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เลือกอย่างเปิดเผย คะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

๔. **กำหนดให้มีองค์กรอิสระ และองค์กรตรวจสอบตามรัฐธรรมนูญ**

ประเด็นต่างของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และ ๒๕๕๐

สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ต้องการนำสภาวะสังคมไทยสู่ภาวะปกติและนำเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาปรับปรุงเพื่อให้เป็นหลักเกณฑ์ในขบวนการใหม่ที่กำลังแปร

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มีจุดเด่นที่แตกต่างจาก ฉบับ ๒๕๕๐ ที่สำคัญ ได้แก่ มุ่งนำบ้านเมืองสู่ภาวะปกติ ป้องกันและแก้ไขการซื้อสิทธิ ขายเสียง การสร้างสมดุลระหว่างฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และเน้นให้มีความเข้มงวดในส่วนของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยมีประเด็นที่สำคัญที่แตกต่างจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้แก่

๑. **สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.)** มีการกำหนด ๒ แบบ ได้แก่ แบบสัดส่วน โดยแบ่งพื้นที่ประเทศไทยออกเป็น ๘ กลุ่ม และแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง กำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด (ส.ส. ๔๘๐ คน)

๒. **สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.)** กำหนดให้มีจำนวน ๑๕๐ คน มาจากการเลือกตั้งจังหวัดละ ๑ คน (๗๖ คน) และมาจากการสรรหาจำนวนเท่ากับ ๑๕๐ ลบด้วยจำนวนที่มาจากเลือกตั้ง (๑๕๐-๗๖ = ๗๔ คน)

๓. **องค์กรอิสระ** กำหนดบทบาทหน้าที่ในการตรวจสอบเช่นเดิม แต่มีกระบวนการสรรหาแตกต่างไปจากเดิม โดยกรรมการสรรหาส่วนใหญ่มาจากฝ่ายตุลาการ

๔. **ให้รัฐมนตรีและสมาชิกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดำรงตำแหน่งในช่วงเวลาเดียวกันได้**

๕. **การกำหนดโทษกรณีการซื้อ - ขายเสียง** รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดให้มีการลงโทษอย่างเด็ดขาด ให้ยุบพรรคการเมือง เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง มีกำหนด เวลา ๕ ปี นับแต่วันที่มีคำสั่งยุบพรรคการเมือง โดยในมาตรา ๒๓๗ กำหนดว่า “ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดกระทำการ ก่อหรือ

สนับสนุนให้มีการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง โดยถ้าปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมือง ผู้ใด มีส่วนรู้เห็นหรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริต และเที่ยงธรรม ... ให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมือง และกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าว มีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มิคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง”

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จะเป็นรัฐธรรมนูญที่ร่างโดยมีเค้าโครงสาระสำคัญของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และเสริมในส่วนของการนำบ้านเมืองสู่ภาวะปกติ ป้องกันแก้ไขการซื้อสิทธิ ขายเสียง การสร้างสมดุระหว่าง ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ โดยมีความเข้มงวดในส่วนของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หากการแก้ปัญหการซื้อสิทธิขายเสียง เป็นการแก้ไขในพฤติกรรมของบุคคลซึ่งต้องใช้เวลา จะทำโดยทันทีไม่ได้ และในการแก้ไขรัฐธรรมนูญก็เป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ใช้เวลาามาก

➤ ประเด็นข้อซักถามในการประชุม

ประเด็นคำถาม ของผู้เข้าร่วมประชุม	คำตอบ โดย รศ.นรนิติ เศรษฐบุตร
คำถามที่ ๑ มาตรา ๔๙ ที่กำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย จะมีความเป็นไปได้จริงเพียงใด	คำตอบที่ ๑ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๔๓ ได้บัญญัติ “บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” ซึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๙ ก็ได้บัญญัติไว้เช่นเดียวกัน การศึกษาสิบสองปีที่กำหนด หมายถึงการศึกษา ป.๑ – ม.๖ เพื่อเตรียมคนเข้าสู่อุดมศึกษา เจตนารมณ์ที่กำหนดไว้เช่นนี้ เพราะการศึกษาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคน ซึ่งตั้งแต่สมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕ ได้มีแถลงการณ์ฉบับแรก กล่าวถึงหลัก ๖ ประการของคณะราษฎรที่นายปรีดี พนมยงค์ ได้มีส่วนร่วมการร่าง และถือเป็นนโยบายของรัฐบาลในสมัยนั้น มีความสำคัญว่า “เอกราช ปลอดภัย เศรษฐกิจ เสมอภาค เสรีภาพในการศึกษา” โดยถือเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้เปิดกว้างให้ฝ่ายบริหารได้คิดเพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสเลือกกว่า การศึกษา ๑๒ ปี จะเริ่มต้น และสิ้นสุดเช่นใด บางส่วนมองว่า อนุบาล ๓ ปี + การศึกษาภาคบังคับ ๙ ปี ซึ่งก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ถือว่าการศึกษาเป็นสิทธิของประชาชนที่รัฐพึงต้องจัดให้เพื่อให้คนมีคุณภาพ และการที่คนมีคุณภาพจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาบ้านเมือง ในส่วนตัวมีความเห็นว่า เป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องจัดให้ได้เพื่อเป็นรากฐานในการพัฒนา

**ประเด็นคำถาม
ของผู้เข้าร่วมประชุม**

คำถามที่ ๒

ตามรัฐธรรมนูญ ได้มีการกำหนดให้มีการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งมีรูปแบบวิธีการแตกต่างไปจากเดิม ส.ส.แบบสัดส่วน และ ส.ส.แบ่งเขต การเลือกตั้ง กำหนดระบบหมายเลขประจำตัวเป็นอิสระต่อกัน อาจทำให้ผู้ใช้สิทธิสับสน เกิดบัตรเสีย

คำถามที่ ๓

การที่คนในครอบครัวนักการเมือง สมัครเป็นนักการเมืองท้องถิ่น เมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไปได้ใช้งบประมาณ บุคลากรเอื้อประโยชน์ในการหาเสียง หรือชี้แนะ จะมีแนวทางแก้ไขปัญหายังไง

คำตอบ

โดย รศ.นรนิติ เศรษฐบุตร

คำตอบที่ ๒

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งนี้แตกต่างจากเดิม ระบบหมายเลขประจำตัวผู้สมัคร และพรรคการเมืองเป็นอิสระ ไม่สัมพันธ์กัน ความไม่เคยชิน จะทำให้จำไม่ได้ จึงต้องให้ความสำคัญ เอาใจใส่ในการไปใช้สิทธิ

คำตอบที่ ๓

กรณีนี้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) จะเป็นผู้พิจารณาตามหลักการ เหตุผล : ซึ่งอยู่ในขอบเขตอำนาจของ กกต.

ผลการสำรวจความคิดเห็นผู้เข้าร่วมกิจกรรม การประชุมสัมมนาทางวิชาการด้านการเมือง

ผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรม การประชุมสัมมนาทางวิชาการ ด้านการเมือง วันพุธที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ณ ห้องประชุมกระทรวงศึกษาธิการ ชั้น ๒ อาคารราชวัลลภ และการศึกษาดูงานที่รัฐสภา สรุปความคิดเห็นจากผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

- **ความคิดเห็นในการประชุมทางวิชาการ** เรื่อง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๔๒ คน สรุปความคิดเห็น ดังนี้

๑) ร้อยละของความคิดเห็น ในแต่ละประเด็น จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม ๔๒ คน มีความคิดเห็นในแต่ละประเด็น ดังนี้

ตารางที่ ๑ ร้อยละของความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการจัดประชุมสัมมนาทางวิชาการด้านการเมือง

ประเด็น	ความคิดเห็น (ร้อยละ)			
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย
๑. หัวข้อบรรยายมีความเหมาะสม	๔๒.๘๖	๔๗.๖๒	๙.๕๒	๐
๒. มีความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มากขึ้น	๑๑.๙๐	๕๐.๐๐	๓๐.๙๕	๗.๑๔
๓. สามารถนำความรู้ไปใช้ในการทำงานได้	๑๙.๐๕	๕๔.๗๖	๒๑.๔๓	๔.๗๖
๔. เวลาในการบรรยายมีความเหมาะสม	๒๑.๔๓	๕๗.๑๔	๑๙.๐๕	๒.๓๘
๕. วิทยากรมีความเหมาะสม	๖๔.๒๙	๓๓.๓๓	๒.๓๘	๐
๖. เอกสารประกอบการประชุมมีความเหมาะสม	๓๓.๓๓	๔๗.๖๒	๑๔.๒๙	๔.๗๖
๗. ควรมีการจัดกิจกรรมลักษณะนี้อีก	๔๕.๒๔	๔๒.๘๖	๑๑.๙๐	๐

สรุปร้อยละของความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่กล่าวข้างต้น จากประเด็นแบบสอบถาม ๗ ประเด็น ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นสูงสุด ในแต่ละประเด็นอยู่ในระดับมาก ๕ ประเด็น และมากที่สุด ๒ ประเด็น คือ ประเด็นวิทยากรมีความเหมาะสม (ร้อยละ ๖๔.๒๙) และประเด็นควรจัดกิจกรรมลักษณะนี้อีก (ร้อยละ ๔๕.๒๔)

นอกจากนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

- (๑) เรื่องรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ คนไทยควรได้รับความรู้
ดังนั้น หากมีการจัดกิจกรรมเช่นนี้ ควรขยายกลุ่มเป้าหมายด้วย จะดีมาก
- (๒) ควรจัดหัวข้อในประเด็นที่สามารถเชื่อมโยงสู่การปฏิบัติของหน่วยงาน
ได้ด้วย
- (๓) ควรมีวิทยากรมาบรรยายเรื่องวิธีการเสนอกฎหมาย และวิธีการตอบ
กระทู้ต่าง ๆ ในรัฐสภา และควรปฏิบัติในขั้นตอนการเสนอกฎหมาย และขั้นตอนการตอบกระทู้ถาม
- (๔) อยากให้มีการบรรยายที่กระชับ และบรรจุเนื้อหาทางวิชาการ
มากขึ้น เพื่อจะได้ใช้งานได้จริง
- (๕) ควรเพิ่มหัวข้อวิชาการ เพื่อให้ได้รับความรู้ที่หลากหลาย
- (๖) ควรมีการจัดกลุ่มย่อย เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ หรือ
เพื่อการประสานงานด้านรัฐสภา
- (๗) ขอชื่นชมที่สำนักงานรัฐมนตรี จัดกิจกรรมดี ๆ ในครั้งนี้

๒) ระดับความคิดเห็นเฉลี่ยในแต่ละประเด็น กำหนดความคิดเห็น ๕ ระดับ
กล่าวคือ ระดับมากที่สุด (๕) , มาก , (๔) ปานกลาง (๓) , น้อย (๒) , น้อยที่สุด (๑) มีความคิดเห็น
เฉลี่ยแต่ละประเด็น ดังนี้

- (๑) ความเหมาะสมในหัวข้อบรรยาย มีความคิดเห็นเฉลี่ย ๔.๓๓
- (๒) มีความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญเพิ่มขึ้น
มีความคิดเห็นเฉลี่ย ๓.๖๗
- (๓) สามารถนำความรู้ไปใช้ในการทำงานได้ มีความคิดเห็นเฉลี่ย ๓.๘๘
- (๔) เวลาในการบรรยายเหมาะสม มีความคิดเห็นเฉลี่ย ๓.๘๘
- (๕) วิทยากรมีความเหมาะสม มีความคิดเห็นเฉลี่ย ๔.๖๒
- (๖) เอกสารประกอบการประชุมมีความเหมาะสม
มีความคิดเห็นเฉลี่ย ๔.๐๗
- (๗) ควรมีการจัดกิจกรรมลักษณะนี้อีก มีความคิดเห็นเฉลี่ย ๔.๓๓

สรุประดับความคิดเห็นเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามที่กล่าวข้างต้น จาก
ประเด็นแบบสอบถาม ๗ ประเด็น ปรากฏว่ามีระดับความคิดเห็น ๔ ขึ้นไป จำนวน ๔ ประเด็น
นอกจากนั้น ระดับคะแนน ๓.๖๗ ขึ้นไป ๓ ประเด็น จึงสรุปได้ว่าส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถาม
มีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมครั้งนี้ อยู่ในระดับ “มาก”

● **ความคิดเห็นในการศึกษาดูงานรัฐสภา** มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๒๘ คน สรุปความคิดเห็น ดังนี้

๑) ร้อยละของความคิดเห็น ในแต่ละประเด็น จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม ๒๘ คน มีความคิดเห็นในแต่ละประเด็น ดังนี้

ตารางที่ ๒ ร้อยละของความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการจัดศึกษาดูงานรัฐสภา

ประเด็น	ความคิดเห็น (ร้อยละ)			
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย
๑. สถานที่ศึกษาดูงานมีความเหมาะสม	๖๐.๗๒	๓๔.๑๔	๗.๑๔	๐
๒. การบริหารจัดการระหว่างการศึกษาดูงาน	๓๕.๗๑	๕๓.๕๗	๑๐.๗๑	๐
๓. เอื้อประโยชน์ต่อการทำงาน	๒๘.๕๗	๖๐.๗๒	๑๐.๗๑	๐
๔. ได้รับความรู้ แนวคิดและประสบการณ์	๒๕.๐๐	๖๔.๒๘	๑๐.๗๑	๐
๕. รู้จักและมีเครือข่ายการทำงานเพิ่มขึ้น	๒๘.๕๗	๖๐.๗๒	๑๐.๗๑	๐
๖. การนำไปใช้ประโยชน์ในการทำงาน	๒๘.๕๗	๖๐.๗๒	๑๐.๗๑	๐

สรุปร้อยละของความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่กล่าวข้างต้น จากประเด็นแบบสอบถาม ๖ ประเด็น ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นสูงสุด ในแต่ละประเด็นอยู่ในระดับมาก ๕ ประเด็น และมากที่สุด ๑ ประเด็น คือ ประเด็นสถานที่ศึกษาดูงานความเหมาะสม (ร้อยละ ๖๐.๗๒)

๒) ระดับความคิดเห็นเฉลี่ยในแต่ละประเด็น กำหนดความคิดเห็น ๕ ระดับ กล่าวคือ ระดับมากที่สุด (๕) , มาก , (๔) ปานกลาง (๓) , น้อย (๒) , น้อยที่สุด (๑) มีความคิดเห็นเฉลี่ยแต่ละประเด็น ดังนี้

- (๑) สถานที่ศึกษาดูงานมีความเหมาะสม มีความคิดเห็นเฉลี่ย ๔.๕๔
- (๒) การบริหารจัดการระหว่างการศึกษาดูงาน
มีความคิดเห็นเฉลี่ย ๔.๕๔
- (๓) เอื้อประโยชน์ต่อการทำงาน มีความคิดเห็นเฉลี่ย ๔.๑๘
- (๔) ได้รับความรู้ ประสบการณ์ มีความคิดเห็นเฉลี่ย ๔.๑๔
- (๕) รู้จักและมีเครือข่ายการทำงานเพิ่ม มีความคิดเห็นเฉลี่ย ๔.๑๘
- (๖) การนำไปใช้ประโยชน์ในการทำงาน มีความคิดเห็นเฉลี่ย ๔.๑๘

สรุประดับความคิดเห็นเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามที่กล่าวข้างต้น จากประเด็นแบบสอบถาม ๖ ประเด็น ปรากฏว่าทุกประเด็นมีระดับความคิดเห็น ๔ ขึ้นไป จึงสรุปได้ว่าส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมศึกษาดูงานรัฐสภา อยู่ในระดับ “มาก”

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

(๑) ควรมีการเดินชมสถานที่จริง และทำความรู้จักหน่วยงานที่ฝ่ายประสานงาน การเมือง จะต้องทำหน้าที่ประสานงานกับรัฐสภา เช่น กองกรรมาธิการ กองประชุม ฯลฯ เพื่อจะได้เอื้อประโยชน์ในการทำงานจริงได้

(๒) การจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมแล้ว

(๓) การจัดกิจกรรมเยี่ยมมาก

สรุปวิเคราะห์จากแบบสอบถามและการจัดกิจกรรมครั้งนี้ พบว่า

ในการจัดกิจกรรม มีผู้สนใจเข้าร่วมเป็นจำนวนมากกว่ากลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้ (กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ๘๐ คน มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม ๑๒๗ คน) จึงทำให้บางส่วนไม่ได้รับความสะดวกมากนัก ประกอบกับกลุ่มเป้าหมายมีความหลากหลาย ทั้งกลุ่มเป้าหมายภายในกระทรวงศึกษาธิการ อันประกอบด้วย ข้าราชการการเมือง คณะทำงานผู้บริหารฝ่ายการเมือง ผู้บริหารองค์กรหลัก / องค์กรในกำกับ ผู้ตรวจราชการ และกลุ่มเป้าหมายนอกกระทรวงศึกษาธิการ แต่เป็นเครือข่ายที่สำคัญของสำนักงานรัฐมนตรี คือ สำนักประสานงานการเมือง สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี และสำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงต่าง ๆ ดังนั้น ในการกำหนดกรอบกิจกรรม ทั้งด้านเนื้อหาทางวิชาการและการศึกษาดูงาน จึงไม่อาจกำหนดกิจกรรมที่เฉพาะเจาะจงได้มากนัก ดังที่ปรากฏในผลการตอบแบบสอบถามในประเด็นที่ผู้ตอบมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ซึ่งคณะทำงานฯ ถือว่าเป็นความคิดเห็นที่มีคุณค่า และจะนำมาพิจารณาดำเนินการในการจัดกิจกรรมสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะในโอกาสต่อไป

นอกจากนี้ คณะทำงานฯ เห็นว่า จากผลการตอบแบบสอบถามของผู้เข้าร่วมกิจกรรม แสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับ “มาก” จึงเป็นสิ่งบ่งชี้ได้ว่า การจัดกิจกรรมในครั้งนี้ ได้สร้างความรู้ ประสบการณ์ และเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม อย่างไรก็ตาม เนื่องจากแบบสอบถามที่ได้รับคืนมีจำนวนไม่มากนัก (ร้อยละ 33.33) คณะทำงานฯ จึงไม่อาจที่จะสรุปว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมดเห็นด้วยกับผลที่ได้ในครั้งนี้ แต่การจัดกิจกรรมในครั้งนี้ นับเป็นสิ่งที่สร้างความภาคภูมิใจให้แก่คณะทำงานได้เป็นอย่างดี ที่ได้นำสาระของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มานำเสนอเพื่อเป็นประเด็นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้นำไปศึกษา ทำความเข้าใจ ซึ่งคาดหวังว่าจะทำให้หลายท่านที่ได้รับทราบเนื้อหาสาระของกฎหมายสูงสุดของประเทศ จะได้นำไปเผยแพร่ต่อไป

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายดำรง ลิมาภิรักษ์ หัวหน้าสำนักงานรัฐมนตรี

ผู้รับผิดชอบดำเนินการ

นางสาวนงศลิณี	โมสิกะ	นักประชาสัมพันธ์ ๘
นางสาวศิริรัตน์	ทิวะศิริ	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ๘ว
นางดวงรัตน์	นิรุตติวงศกรณ	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ๘
นางสาววิริยา	ไชยคุปต์	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ๘
นายบัลลังก์	โรหิตเสถียร	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ๗
นางดรุณี	ไรเปี่ยม	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ๖ว
นางทัศนีย์	นิมิตสมานจิตต์	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ๖ว
นางภรณ์พิลาส	จันทโสเม	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ๔
นางสาวนวรรตน์	รามสุต	เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ ๓
นายณเรนทร	แก้วโท	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ๓